

.....'Από τήν Ποντιακή λαογραφία

..... Σ Η Μ Α

0.- ^{Ἄρχαιον} Γιάβτα.- "Ένα πανάρχαιο ἑλληνικό λαϊκό μουσικό ὄργανο, πού τό διετήρησαν οἱ Πόντιοι σέ ὅλη τή διάρκεια τῶν αἰῶνων.-Τήν ἐπιπομπή αὐτή γράφει καί ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης. ^{Ἐπιπομπή ἐπιμετοχή γοῖων ὄργανο-σαινικῶν καὶ τῶ Πρωτοκῶρι Κοζάνης.} τὸ σῆμα σβῆνει

Στήν ἀρχή τῆς σημερινῆς μας ἐπιπομπῆς, θά ποῦμε, φίλοι ἀκροαταί, λίγα λόγια γιά ἓνα πανάρχαιο λαϊκό μουσικό ὄργανο, πού τό διετήρησαν οἱ Πόντιοι σέ ὅλη τή διάρκεια τῶν αἰῶνων. Πρόκειται γιά τήν " γιάβτα " Ἐπίσης, θά ἀκούσετε δυό σκοπούς μέ γιάβτα, πού θά παίξῃ ἓνας ἄσσος τῆς γιάβτας ἀπό τὸ Πρωτοκῶρι-Κοζάνης, καθὼς καί τὸ τραγούδι ἑνὸς ὁμοχωρίου του, πού εἶναι μαθητῆς του ἀκολουθῶντας πιστά τήν λαϊκή μουσική παράδοση ἐκείνου.

Σύμφωνα μέ τήν ἀρχαία ἑλληνική μυθολογία, κάποιος ἀμπελουργός, ὁ Ἰκάριας, συλλαμβάνων τόν τράγο νά τρώγῃ καί καταστρέφῃ τὸ ἀμπέλι του, τόν ἐγδάρει ζψντανόν, ἔδεσε ἔπειτα τὰ διάφορα ἀνοίγματα ἀπό τὸ δέριμα του, τὸ φύσκωσε καί, τοποθετώντας κατάλληλα καλάμι σ' αὐτό, ἀρχισε νά παίξῃ, πανηγυρίζοντας ἔτσι τὸ γεγονός.

Ἡ γιάβτα, ὡς ὄργανο μουσικό, εἶχε στήν ἀρχαία ἐποχή διάφορες ὀνομασίες, ὅπως ἀσκαυλος, ἀσικός κλπ. Μετέπειτα πῆρε καί ἄλλες ὀνομασίες: Γιάβτα καί γιάβτα, ἀσίλ, τουλούμι ἢ τουλούμ^{αρχαίου}, παραμούζα κλπ.

Πρέπει νά σημειωθῇ, ὅτι ὁ ἀσικός δέν εἶναι μόνο ὄργανο μουσικό. Ἐχρησιμοποιεῖτο καί ὡς δοχεῖο τροφίμων, ἰδίως τυριοῦ, λαδιοῦ κλπ. Κατασκευαζόταν, ὄχι μονάχα ἀπό δέριμα τράγου, ἀλλά καί ἄλλων ζώων.

Ἡ γιάβτα, ὡς λαϊκό μουσικό ὄργανο, ἦταν ἓνα ἀπό τὰ κύρια λαϊκά ὄργανα στόν Πόντο. Ἄν ἡ λύρα ἦταν καί εἶναι τὸ πιό παραδοσιακό λαϊκό ὄργανο τῶν Πόντιων, ἡ γιάβτα καί ὁ ζουρνᾶς, μέ τήν συνοδεία πάντοτε νταουλιοῦ, ἀποτελοῦσαν τὰ ὑπαίθρια, κατ' ἐξοχήν, ὄργανα, γιὰτί ὁ ἰσχυρός καί ἔντονος ἦχος τους ἀκουόταν καλύτερα στόν ὑπαίθριο καί ἀνοιχτό χῶρο, οἱ χορευταί διευκολύνονται ἔτσι περισσότερο.

Σέ πολλές περιοχές τοῦ Πόντου ἦταν γνωστή ἡ γιάβτα, ὅπως ^{καί} σέ ἄλλες περιοχές τῆς Ἑλλάδος, ἀκόμη καί σέ ἄλλες χῶρες. Ὅμως, ἰδιαίτερα στήν περιοχή Ματσούκας τοῦ Πόντου, ἡ γιάβτα ἦταν ἓνα πολύ ἀγαπητό ὄργανο.

Οἱ Ματσουκαῖοι ἐπαιζαν - καί παίζουν καί σήμερα, ἰδίως στήν περιοχή Κοζάνης - τήν γιάβτα μέ πολύ πάθος.

..... παίζει γιάβτα

Μέ τόν ήχο τής γιάττας αντιλαλοῦν οἱ καθμοί τῶν Ματσουκαίων
στά ρέματα καί στίς λαγιαδιές. Ἀπηχεῖ τοῦτος ὁ ήχος καθμούς αἰώνων.
Εἶναι δάκερη ἱστορία. Πάνω στά γραφικά βουνά τής Ματσούιας, τό ἐρωτι-
κό πάθος τῶν Ματσουκαίων, ἀλλά καί ὁ καθμός τους τής ξενιτειᾶς, ἀποτε-
λοῦσαν τά δυό βασιικά χαρακτηριστικά τής ήρωϊκῆς πορείας τους στή ζω-
ή. Ζοῦσε δλοζώντανη ἡ Ἑλλάδα στή Ματσούια.

Ἀκούτε αὐτή τήν ὥρα τήν γιάττα τοῦ Κώστα Κυριακίδη ἀπό τό Πρωτο-
χώρι-Κοζάνης. Εἶναι ἕνας ζωντανός φορέας τής δοξασμένης ποντιακῆς μου-
σικῆς παράδοσης τής Ματσούιας, πού τήν συνεχίζει μέ τρόπο υπέροχο.
Μαθητής ἀντάξιος τοῦ Κώστα Κυριακίδη, ὁ νεαρός Χρήστος Παρχαρίδης, ἀπό
τό ἴδιο χωριό. Οἱ γονεῖς καί τῶν δυό, ἀπό τή Ματσούια. Ἄς ἀκούσωμε καί
τό τραγούδι τοῦ Χρήστου Παρχαρίδη.

. Γιάττα - τραγούδι

Οἱ πόντιοι τοῦ νομοῦ Κοζάνης κρατοῦν καί συνεχίζουν πολύ πι-
στά τίς ποντιακές παραδόσεις. Ζῆ ἐδῶ δλοζώντανος ὁ Πόντος. Πανηγύρια,
γάμοι καί διασκεδάσεις, γίνονται σύμφωνα μέ τά πατροπαράδοτα ήθη καί
ἔθιμα, χωρίς καμμιά παρέκκλιση.

. γ κ ἄ τ α

Ἄ Κώστας Κυριακίδης τώρα σέ σόλο γιάττα, τίς.

. σόλο-γιάττα

Ἀκούσατε, φίλοι ἀμραταί, τόν Κώστα Κυριακίδη στήν γιάττα
καί τόν Χρήστο Παρχαρίδη στό τραγούδι, δυό ἐκλεκτούς ποντίους ἀπό τό
Πρωτοχώρι-Κοζάνης, πού συνεχίζουν τήν ποντιακή μουσική παράδοση μέ
τρόπο υπέροχο

Συνεχίζομε τό πρόγραμμά μας μέ ἕνα ὄμαλ τής περιοχῆς Τραπε-
ζοῦντας.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ἀκολουθοῦν δίστιχα τής ἀγάπης.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Καί τώρα ...

. Σ Η Μ Α

Νέα ἀπό τήν ποντιακή καλλιτεχνική ζωή.

. τό σῆμα σβήνει

Ἄ ποντιακός θίασος Θεσσαλονίκης ἐπισκέπτεται προῦεχῶς τήν
περιοχή Νεαπόλεως Τσοτυλίου Κοζάνης, γιά τήν πραγματοποίηση ἐκεῖ πον-
τιακῶν παραστάσεων. Οἱ δοκιμές ἐξ ἄλλου τοῦ καινούργιου ἔργου " Τό

Κάσπρεν κι'οί Τραντέλλενοι " του Στάθη Εύσταθιάδη τελειώνουν περίπου. Στά κοντά θά ανακοινώσωμε τήν ήμερομηνία τής πρεμιέρας του έργου.

Ο ποδοσφαιρικός Σύλλογος Πολίχνης "Φοίνιξ" οργανώνει μέσα στο Οκτώβριο ποντιακή θεατρική παράσταση με ένα από τά έργα του Στάθη Εύσταθιάδη. Η παράσταση θά δοθῆ στήν Πολίχνη.

Ποντιακές καλλιτεχνικές βραδυές δίδονται κάθε Σαββατοκύριακο στο τέρμα Νεαπόλεως στο Ποντιακό ~~μετρώμα~~ με τόν Χρυσάνθο και τόν Γιωργούλη Κουγιουμτζίδη, καθώς και στα Νεόκτιστα Πολίχνης κάθε Κυριακή με τόν Γιώργο Κουσίδη.

. Σ Η Μ Α

& Ακούσατε νέα από τήν ποντιακή καλλιτεχνική ζωή.

. τό σῆμα σβήνει

Τόν ἀκόλουθο σκοπό τόν ἀφιερώνουν οι Χρήστος Σοφριανίδης στον ἀδελφό του Θεόδωρο, στον γαμπρό του Τζήκα καθώς και σε όλους τους φίλους του στο Πρωτοχώρι Κοζάνης, Γιάννης Μιχαηλίδης στον φίλο του Γιάννη Τσακαλιάρδη στην Κοιλάδα Κοζάνης, Κώστας Σανίδης στους γονείς και στις ἀδελφές του στην Κοιλάδα Κοζάνης και Γιώργος Κουσίδης στον Γιώργο Μουσιιάδη και στην γυναίκα του Μαρία στην Μαυρορράχη Λαγκαδά. Ο Παναγιώτης Ασλανίδης στον Χρήστο Κεπαλίδη στην Καλαμαριά και ο Λάμπης Τσαλικίδης στον ~~φίλο~~ φίλο του Τάσο Παπαδόπουλο στην Σικήτη Κοζάνης.

. Λ Υ Ρ Α

Παίζει λύρα ο Παναγιώτης Ασλανίδης.

. Σ Ο Λ Ο Λ Υ Ρ Α

Η έκπομπή μας τελείωσε.

. Ξ Σ Η Μ Α

Κοντά σας και πάλι τό ἐρχόμενο Σάββατο αυτή τήν ώρα. Τήν έκπομπή αυτή γράφει και επιμελείται ο Στάθης Εύσταθιάδης. Στη λύρα ο Γιωργούλης Κουγιουμτζίδης, Γιώργος Κουσίδης και Παναγιώτης Ασλανίδης. Συμμετέλαχε ο Χρυσάνθος. Συμμετέσχον επίσης ἐκτάκτως ο Κώστας Κυριακίδης και Χρήστος Παπαχαρίδης ἀπό τό Πρωτοχώρι Κοζάνης. Τό πρόγραμμα παρουσίασε ο Πέτρος Καλπακίδης.

. τό σῆμα σβήνει